

मध्यम इंग्रजी मर्लीन मृणमिति सेवा दिनांक शताब्दीचे होकर्स फ्रॅट्टोर्स नामांचे नवीन नाव दिला आहे. जिए होकर्स लाई डिर्लर्च मी इसार्थात कृष्ण डिर्ल चुरावल्यात्रे लागावला तात्रे याची सिंह काढ डिर्ल निघू

कृष्ण इंग्रजी-मराठी

...आणि नवा प्रांत सापडला!

(भाग २)

शाबासकी मिळाली, पण-

श्री. गोविंदराव टेंब्यांनी मला बोलावून शाबासकी दिली. पण खरं सांगतो, त्यावेळी तरी त्याचा मला किंचितसुद्धा आनंद झाला नाही. माझ्या मुंबईतल्या वास्तव्यात रेडिओवर गाण्यासाठी त्यांच्या एका गाण्याची परवानगी मी मागितली, त्या वेळचं त्यांचं वर्तन त्यांच्या ध्यानातही नसेल कदाचित, पण मी विसरलो नव्हतो. त्यांनी दिलेल्या शाबासकीवर मी त्यांना वाकून नमस्कार केला आणि चेहऱ्यावरची रेषा किंचितही हलू न देता मागं फिरलो. नमस्कार केला, तो त्यांच्यातल्या अद्वितीय कलावंताला.

दुसऱ्या दिवसापासून माझ्याकडं आणि माडगूळकरांच्याकडं कोल्हापुरातले लोक कौतुकानं बघू लागले. माझ्या गावात मला मिळणारा हा अनुभव फार सुखाचा होता.

बंद झाला. त्याचा अर्थ काहीतरी घोटाळा झाला होता. काय झालं, ते मला कळलं नाही. माडगावकर मशीनरूममधून बाहेर आले आणि म्हणाले, “फडके, तुम्ही गाताना कुठं कुठं आवाजात फार आघात करता, तसंच काही वेळा नको तितकं हळू म्हणता. वॅक्स प्लेटवर, म्हणजे मेणाच्या तबकडीवर रेकॉर्डिंग होतं, त्यामुळे फार आघात त्याला सहन होत नाहीत आणि फार हळू म्हटलं तर चांगलं रेकॉर्डच होत नाही. तुम्ही फार जोरात किंवा फार हळू गाऊ नका, एक लेक्हल ठेवा.”

जोरात गाऊ नका म्हणजे काय आणि मी जोरात गातो किंवा गाताना कुठंकुठं आघात करतो म्हणजे काय, ते काही मला समजलं नाही. जसा मी कार्यक्रमात गात होतो, तसाच आता रेकॉर्डिंगच्या वेळीही गात होतो. कार्यक्रमात गाणं परिणामकारक होण्यासाठी आवश्यकतेप्रमाणं आवाजात चढउतार करणं, कधी एकदम मोठ्यानं म्हणणं, किंवा अगदी हलक्या आवाजात म्हणणं हे तंत्र परिणामकारक ठरत होतं. ती सवय अंगात इतकी भिनली होती की, त्यामध्ये काही चुकंत, हे मला फारसं कळत नव्हतं. आणि थोडंसं कळलं, तरी गाण्यात वळत नव्हतं. त्या दिवशी माझं रेकॉर्डिंग रहित झालं. सान्यांचा विरस झाला. मी अगदी रडकुंडीस आलो.

दुसऱ्या दिवशी पुन्हा माझं रेकॉर्डिंग सुरू झालं. त्याही दिवशी पहिल्याच गाण्यासाठी सहासात वॅक्स प्लेट्स खराब झाल्या, फुकट गेल्या. कोल्हापूरला रेकॉर्डिंगसाठी ‘एच.एम.व्ही.’ कंपनी त्यांचा मर्यादित साठा आणीत असे. एकेका गाण्यासाठी इतक्या वॅक्स प्लेट्स खर्च कराव्या लागल्या, तर त्यांची ठरलेली सर्व रेकॉर्डिंग त्यांना पुरी करता आली नसती.

हे पहिलं गाणं रेकॉर्ड झालं, त्यासाठी श्री. माडगावकरांचे आभार मानायला पाहिजेत. त्यांनी ओळखलं की, रेकॉर्डिंगच्या दृष्टीनं असलेले माझ्या गाण्याच्या पद्धतीतले दोष इतक्या सहजासहजी, नुसतं सांगून जाणार नाहीत. त्यांनी मला मायक्रोफोनवर बन्याच रिहर्सल्स करायला लावल्या. त्या रिहर्सल्स ऐकून मी नेमका कुठल्या ओळीतला कुठला शब्द जोरात म्हणतो, कुठला नको इतक्या हळू म्हणतो, त्याची मनातल्या मनात काळजीपूर्वक नोंद घेतली आणि मग रेकॉर्डिंग करताना त्या जागा बरोबर टिपून त्याप्रमाणे रेकॉर्डिंगचा व्हॉल्ट्यूम कमी किंवा जास्त करत हव्या त्या लेक्हलवर गाणं रेकॉर्ड केलं. याच पद्धतीनं ‘दूर रे किनारा, सागरी पिसाटला वारा’, ‘झिमझिम झिमझिम पाऊस पडतो’ आणि ‘चल ऊठ ऊठ आता सजणा पहाट झाली’ ही तिन्ही गाणी रेकॉर्ड झाली. श्री. माडगावकरांनी इतकी काळजी घेऊनही या चार गाण्यांसाठी सोळा सतरा वॅक्स प्लेट्स खराब करून फेकून घाव्या लागल्या!

चारही गाणी मात्र छान झाली. रेकॉर्डिंगच्या वेळी मशीनरूममध्ये बसून एकणारे सारे खूष झाले. मीही अतिशय आनंदात होतो.

आयुष्यात प्रथमच माझं रेकॉर्डिंग झालं होतं. सुधीर फडके या नावानं माझ्याही रेकॉर्ड्स बाजारात येणार होत्या. माझे सारे मित्र, ‘एच.एम.व्ही.’ च्या रेकॉर्डिंगसाठी आलेले सारे शाहीर, कलावंत या सान्यांनाच आनंद झाला होता. ती चारही गाणी

सगळ्यांना अतिशय आवडली होती. या रेकॉर्ड्स निश्चित खपतील, मग भराभर आपल्या आणखी रेकॉर्ड्स निघू लागतील. नाव, कीर्ती, पैसा सारं काही मिळू लागेल, अशा हवेत मी तरंगत होतो.

पण या हवेतून वसंतराव कामेरकरांनी मला एकदम खाली जमिनीवर आणलं. त्यांनी शांतपणानं सांगितलं, “सुधीर, तुझा आवाज चांगला आहे, परिणामकारक आहे. तू गातोस छान. तुझ्या चालीही चांगल्या आहेत. पण तुझा आवाज रेकॉर्डिंगसाठी योग्य नाही. अनफिट आहे. तुझ्या चार गाण्यांपैकी ‘दर्यावरी’ आणि ‘दूर रे किनारा’ या दोन गाण्यांची एक रेकॉर्ड आम्ही प्रसिद्ध करू. पण यापुढं तुझं रेकॉर्डिंग आम्हांला करता येणार नाही. रागावू नकोस.”

त्यांचं बरोबर होतं. ते ‘एच.एम.व्ही.’ चे एक जबाबदार अधिकारी होते. कंपनीचं हित त्यांना प्रथम पाहायला हवं होतं.

रात्री उशिरा घरी परत येताना एकच विचार मनात येत होता, ‘कन्हाडला आजारी पडलो नसतो तर’...

– कै. सुधीर फडके:

(श्री. श्रीधर फडके, यांच्या परवानगीने ‘जगाच्या पाठीवर’ या आत्मचरित्रातून)

(समाप्त)